

แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ
อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM
ROUTES OF ANCIENT SILK NA DUN DISTRICT,
MAHA SARAKHAM PROVINCE

¹ภาณุพงศ์ สุทธิประภา และ ²นันทนา ลาภวิเศษชัย
¹Phanuphong Sutthiprapa and ²Nantana Lapvisadchai

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย
Mahasarakham University, Thailand

¹panupongsutthiprapa@gmail.com, ²nantana2205@hotmail.com

Received: July 12, 2023; Revised: July 25, 2023; Accepted: August 21, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป และวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคทางสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 126 คน เป็นเพศหญิง อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 74 คน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท และอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ นักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก นักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีระดับความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก สรุปผลการวิจัย สามารถ

¹ นิสิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ได้ดังนี้ 1) เส้นทางท่องเที่ยวสำหรับโปรแกรมแบบวันเดียว (เช้าไป - เย็นกลับ) นักท่องเที่ยวเดินทางมายังหมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสีธรรมชาติ กิจกรรมพัฒนาการกินอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่น กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ผู้หญิงใส่ซิ่นไหม ผู้ชายใส่สะโพรง ผูกผ้าขาวม้า ถ่ายภาพและบันทึกความทรงจำ 2) เส้นทางท่องเที่ยวสำหรับโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน (พักค้างคืน 1 คืน) หมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ กิจกรรมพัฒนาการกินอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่น กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสีธรรมชาติ กิจกรรมพักผ่อนโฮมสเตย์ กิจกรรมนมัสการพระธาตุนาดูน

คำสำคัญ: เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ผ้าไหมโบราณ

Abstract

This study attempted to define the guideline for the development of the cultural tourism route for ancient Thai silk in Na Dun District, Maha Sarakham Province in which the research method was mixed between a quantitative research, where the data was collected from Thai tourists using the questionnaire, and a qualitative research where the data was derived from the key informants via a semi-structured interview. The data was analyzed to define several statistical values including mean score and standard deviation. The study outcome was found as follows. A group of 126 Thai tourists in Na Dun District consisted of 74 females between 41 – 50 years old and they all are married. They have a bachelor's degree and work for the governmental organizations and state enterprises where they regularly earn 10,001 – 15,000 Baht a month. Thai tourist in Na Dun District demonstrated their positive attitude toward the tourism elements at a high level and they highly prefer the Amenities. Thai tourist in Na Dun District demonstrated their positive attitude toward the cultural attractions' quality standard at a high level and regarding the tourism potential, they highly prefer the tourist attraction and the tourism management. In conclusion, this study suggested that we can present the cultural tourism route for ancient Thai silk in Na Dun District, Maha Sarakham through the following models: 1) a one-day trip route (round trip) in which the tourists visit the ancient Thai silk weaver village in Na Dun District to join the local activities including Thai silk weaving, feeding silk worm, silk reeling, Thai silk natural dyeing, trying local foods, experiencing the local culture via local foods, exploring Isan way of life e.g. Isan costumes for men and women, photo shooting; 2) a 2Day-1 Night Trip (overnight) at the

ancient Thai silk weaver village for the tourists to join the activities including exploring Isan way of life, attending a wrist-binding ceremony (Bai Sri Su Khwan), learning local eating culture, experiencing the culture via local foods, Thai silk weaving, feeding silk worm, silk reeling, natural silk dyeing, homestay, and worshiping Pra That Na Dun.

Keywords: Cultural Tourism Route, Cultural Tourism, Ancient Thai Silk

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวเนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่หลากหลาย หน่วยงานสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวมีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ ประเทศไทยจึงเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทยให้มาท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งนำเสนอความรู้และวัฒนธรรมในพื้นที่ควบคู่กับบริการด้านการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่ หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่โดดเด่น บอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ สามารถแสดงให้เห็นถึงความสวยงามและสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี (นงลักษณ์ จันทาภากุล และ นรินทร์ สังข์รักษา, 2556) ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีการต่อยอดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งเชิดชูอัตลักษณ์เมืองรอง ขยายฐานกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุระหว่าง 55-70 ปี (Silver Age) ด้วยการสนับสนุนให้เข้าร่วมงานบุญตามประเพณีอีสานฮีตสิบสองคองสิบสี่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักวิถีชีวิตของคนอีสานผ่านอาหารในงานประเพณี ภูมิปัญญา ชุมชน ทัศนกรรมและทำกิจกรรมด้วยตนเอง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่น่าสนใจและโดดเด่น สภาพแวดล้อมยังคงความเป็นธรรมชาติ ยังคงปรากฏร่องรอยของประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีต ดังจะเห็นได้จากร่องรอยของที่อยู่อาศัย การดำรงชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม สามารถทำได้ตลอดทั้งปี และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง การศึกษาความเป็นมาของวัฒนธรรมโบราณในจังหวัดมหาสารคาม จากคำบอกเล่าเรื่องราวของปราชญ์ชุมชน พบว่า ในพื้นที่อำเภอนาดูน มีความโดดเด่นของหัตถกรรมการทอผ้าไหมโบราณที่มีอัตลักษณ์ลายผ้าเฉพาะของพื้นที่ ผ้าไหมโบราณของอำเภอนาดูน ทำจากเส้นไหมบ้าน ทอมือ ผ่านกระบวนการมัดย้อมด้วยความประณีต สีสันสดใส สบาย และที่สำคัญผ้าไหมของอำเภอนาดูน ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลาน ในพื้นที่อำเภอนาดูนและบริเวณใกล้เคียง ยังมีสถานที่

ท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งเป็นโบราณสถานและพุทธสถานที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ พระธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ พิพิธภัณฑสถานโบราณ เป็นต้น (ผดุงศักดิ์ เสนา, 2558)

การท่องเที่ยวโบราณของอำเภอนาดูนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความโดดเด่นในเรื่องของกรรมวิธีการทอ และการย้อมสีจากธรรมชาติ เป็นงานฝีมือที่มีความยาก กรรมวิธีการทอละเอียดอ่อน ประณีต สะท้อนถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตการทอผ้าซึ่งมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม, 2564) และในบริบทของพื้นที่อำเภอนาดูนมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย สามารถเดินทางเชื่อมโยงได้หลากหลายพื้นที่และเป็นที่ตั้งของพระธาตุนาดูนซึ่งเป็นพุทธสถานสำคัญ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวอำเภอนาดูนและชาวจังหวัดมหาสารคาม และในพื้นที่ยังขาดการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม และคาดหวังว่าการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาเส้นทางเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจและทรงคุณค่า เป็นการสร้างประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น ยกย่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมครบวงจร ผ่านเอกลักษณ์และเสน่ห์ของชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีสาน และแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชาวชุมชนของจังหวัดมหาสารคามอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวแหล่งทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาทำการศึกษาข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ ผู้อำนวยการโรงเรียน ตัวแทนภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว จำนวนรวม 30 คน

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 483,054 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan

(1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 384 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling Random) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยทำการศึกษายึดแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของ Tourism Western Australia (2009) 5 A's of Tourism ประกอบด้วย 1) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว (Attractions) 2) ด้านการเข้าถึง (Access) 3) ด้านที่พัก (Accommodation) 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และ 5) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว (Activities)

2.2 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) ประกอบด้วย 1) ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว (Potential to attract tourism) 2) ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว (The potential to support tourism) และ 3) ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Potential in tourism management)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) พัฒนามาจากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยแบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยวิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ และการทดลองใช้และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาต่าง ๆ กัน แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การบันทึกภาพ และการบันทึกเสียง โดยลงพื้นที่เพื่อพบผู้นำชุมชนและสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้านด้วยตนเอง ที่ละหมู่บ้าน ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้ทำการนัดหมายไว้ล่วงหน้า จนครบทั้ง 8 หมู่บ้าน ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามในระหว่างวันที่ 3 กรกฎาคม-2 สิงหาคม พ.ศ. 2565 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม สามารถนำเสนอผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. บริบทและทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับผ้าไหมโบราณ แหล่งทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม คือ ผ้าไหมโบราณ และการเดินทางมาไหว้พระขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวที่พระธาตุนาาดูน สิ่งนี้ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น หมู่บ้านผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นหมู่บ้านที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ของชนบทรอบนิคมประเพณีมีการสืบทอดการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีความโดดเด่นในเรื่องของกรรมวิธีการทอและการย้อมสีจากธรรมชาติ แหล่งทอผ้าไหมที่สำคัญ คือบ้านหนองผิง ตำบลดงยาง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ลักษณะการทอผ้ามีความหลากหลาย และมีการเลี้ยงไหมเองตามวิถีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ

2. ศักยภาพในการท่องเที่ยวแหล่งทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผลการประเมินองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (5As) พบหมู่บ้านที่ผ่านการประเมิน เป็นหมู่บ้านเชิงวัฒนธรรมในเขตปกครองของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผิง บ้านศรีอูชุด บ้านดงบังและบ้านหนองพอก

นักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 126 คน เป็นเพศหญิง อายุ 41–50 ปี จำนวน 74 คน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001–15,000 บาท และอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีระดับความ

คิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และ ด้านศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก

3. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยผลการวิจัยสามารถอธิบายเป็นแนวทางต่าง ๆ ได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

3.1 โปรแกรมแบบวันเดียว (เช้าไป-เย็นกลับ) นักท่องเที่ยวเดินทางมายังหมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม กิจกรรมประกอบด้วย 1) กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสี่ธรรมชาติ 2) กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น 3) กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ผู้หญิงใส่ซิ่นไหม ผู้ชายใส่สะโพ่ง ผูกผ้าขาวม้า ถ่ายภาพและบันทึกความทรงจำและความประทับใจในวัฒนธรรมการแต่งกายของท้องถิ่นอีสาน

3.2 โปรแกรมการท่องเที่ยว แบบ 2 วัน 1 คืน (พักค้างคืน 1 คืน) หมู่บ้านทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม กิจกรรมประกอบด้วย 1) กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ผู้หญิงใส่ซิ่นไหม ผู้ชายใส่สะโพ่ง ผูกผ้าขาวม้า ถ่ายภาพและบันทึกความทรงจำและความประทับใจในวัฒนธรรมการแต่งกายของท้องถิ่นอีสาน 2) กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ 3) กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น 4) กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสี่ธรรมชาติ 5) กิจกรรมพักแรมโฮมสเตย์ 6) กิจกรรมนมัสการพระธาตุนาดูน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ไหว้พระขอพรพระธาตุนาดูน ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านคูเมืองของชาวมหาสารคาม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. จากการสำรวจบริบทและทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหมโบราณ แหล่งทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นหมู่บ้านที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามมีหมู่บ้านที่ทอผ้าไหมเอง ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง ซึ่งผ้าไหมทอจากเส้นใยไหมที่ได้จาก ตัวไหม และมีการเลี้ยงไหมเองตามธรรมชาติและวิถีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ มีการย้อมผ้าไหมด้วยสีจากธรรมชาติ เช่น สีดำจากผลมะเกลือ สีแดง ชมพู บานเย็นจากน้ำของครั่ง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ แก้วแบน (2562) พบว่า มีการอนุรักษ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในชุมชนสู่ความยั่งยืน และเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต ประชาชนจึงขอรับการสนับสนุนพื้นที่และเงินทุนสำหรับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจากองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการ การผลิตเส้นไหม นอกจากนี้ การเดินทางมานมัสการพระธาตุ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. การประเมินศักยภาพในการท่องเที่ยวแหล่งทอผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีหมู่บ้านที่ผ่านการประเมิน เป็นหมู่บ้านเชิงวัฒนธรรม จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองคู บ้านหนองโนใต้ บ้านคำแก้ว บ้านดงน้อย บ้านหนองผง บ้านศรีอู๊ด บ้านดงบัง และบ้านหนองพอก องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ท่องเที่ยวและมีกิจกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักและหวงแหนท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็น อัตลักษณ์เฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ (2564) พบว่า จังหวัดน่าน มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีการส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่มีไปสู่คนรุ่นใหม่ให้เห็นความสำคัญและคุณค่าในวัฒนธรรมของตน ภูมิใจที่จะนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านผ้าไหม อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีความโดดเด่นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากอัตลักษณ์ที่สำคัญคือพระธาตุนาดูน ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง รวมทั้งการทอผ้าไหมโบราณ ของชุมชนในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีกระบวนการทอผ้าไหมให้เกิดเป็นผืนผ้าที่สวยงามและสีสันทึบสวยงาม มีความประณีต กรรมวิธีการทอและการย้อมสีจากธรรมชาติ และการคิดลายผ้าไหมที่ได้จากการเลียนแบบธรรมชาติ ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ที่มีการสืบทอดการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ (2560) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว พระบรมธาตุนาดูนเป็นจุดดึงดูด

สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาอำเภอนาดูน การท่องเที่ยวในอำเภอนาดูนมีความคุ้มค่ากับเงินและเวลา และการท่องเที่ยวที่อำเภอนาดูนเป็นการรักษามรดกและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ชวลิต มาตรา (2560) พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนาพระบรมธาตุนาาดูน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในภาพรวม อยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่สามารถจัดได้ 2 โปรแกรม คือ โปรแกรมแบบวันเดียว (เข้าไป-เย็นกลับ) กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสี่ธรรมชาติ กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน และโปรแกรมการท่องเที่ยว แบบ 2 วัน 1 คืน (พักค้างคืน 1 คืน) กิจกรรมตามรอยวิถีไทอีสาน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ผู้หญิงใส่ซิ่นไหมผู้ชายใส่สะโพ่ง ผูกผ้าขาวม้า ถ่ายภาพและบันทึกความทรงจำและความประทับใจ กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ เป็นพิธีที่สำคัญของชาวอีสาน เป็นเรื่องเกี่ยวกับขวัญและจิตใจ เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการดำรงชีวิต กิจกรรมวัฒนธรรมการกินอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่น กิจกรรมเรียนรู้การทอผ้าไหม เลี้ยงไหม สาวไหม เก็บขิด ย้อมผ้าไหมแบบโบราณสี่ธรรมชาติ กิจกรรมพักแรมโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้อิโหน่อิเหน่ถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์เกี่ยวกับการทอผ้าไหมของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม และกิจกรรมนมัสการพระธาตุนาาดูน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิววรรณ ศิริเจริญ (2560) ซึ่งได้ศึกษาและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทหล่ม โดยใช้ชื่อว่า “เที่ยวไทหล่ม เมืองสงบ มากเสน่ห์” โดยได้จัดทำคู่มือแนะนำเที่ยวที่สามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทาง ไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วันและสามารถรับทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมได้ตามความสนใจ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผ้าไหมโบราณ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจ และได้นำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวทั้งแบบวันเดียว และแบบ 2 วัน 1 คืนโดยทั้งสองโปรแกรมประกอบด้วยกิจกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวอำเภอนาดูน อย่างครบถ้วนทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าไหมโบราณ ตามวิถีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการแสดงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมโบราณที่ได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารด้านการแต่งกาย และประเพณีการบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งทุกกิจกรรมล้วนแสดงถึงวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวอำเภอนาดูน และท้องถิ่นอีสาน สามารถสร้างความสุข ความประทับใจ และความทรงจำที่ดี ให้แก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ซึ่งนอกจากจะได้รับความสุขและความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวแล้ว ยังได้รับความรู้ ได้ทักษะในการดำเนินชีวิต และได้รับความอบอุ่นใจจากการ

มาท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมอันงดงาม และได้สักการะพระบรมธาตุนาดูน พุทธสถานศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองชาวจังหวัดมหาสารคาม เพื่อเสริมความเป็นศิริมงคลให้แก่ตนเองอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2564. จาก <https://www.tat.or.th/th>.
- กันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2560). ความสัมพันธ์ของภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม. วารสารช่อพะยอม, 28(2), 305-314.
- ชวลิต มาตรา. (2560). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารช่อพะยอม, 8(2), 57-63.
- ทิวาวรรณ ศิริเจริญ. (2560). การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทหล่ม “เที่ยวไทหล่ม เมืองสงบ มากเสน่ห์”. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 4. วันที่ 10 มีนาคม 2560 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- นงลักษณ์ จันทภากุล และนรินทร์ สังข์รักษา. (2556). การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีนจังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 24(2), 143-156.
- ผดุงศักดิ์ เสนา. (2558). *แนวทางการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศพระบรมธาตุนาดูน*. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน ครั้งที่ 2.
- ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน*. วารสารสมาคมนักวิจัย, 26(1), 244-256.
- สวัสด์ แก้วแบน. (2562). ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมลายโบราณของชุมชนบ้านแกใหญ่ อำเภอมือ จังหวัดสุรินทร์. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (AMBJ), 4(1), 71-85.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม. (2564). *ประเภท รูปแบบและลวดลายของผ้าไหมโบราณ*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2564. จาก <https://www.mculture.go.th/mahasarakham/main.php?filename=index>.
- Aaker, D. A., Kumar, V., & Day, G. S. (2005). *Marketing Research*. 7th ed. New York: John Wiley and Sons.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.